

Gimbernat, 2012 (*), 57, 23-42

ASPECTES BIOGRÀFICS I SOCIALS DELS ESTUDIANTS CATALANS A L'ARXIU GENERAL DE SIMANCAS

RIERA BLANCO, Manuel

RESUM: Amb el suport de l'Arxiu General de Simancas i els documents referits als ensenyaments superiors, es realitza una investigació històrica i la seva descripció, aplicant la tecnologia ergonòmica als aspectes biogràfics i socials dels estudiants catalans des de l'últim terç del segle XVII fins a finals del segle XVIII . Presentem aquest estudi procurant ressaltar la Facultat de Medicina i els seus estudiants, respecte a les demás facultats.

Paraules clau: Tecnologia i anàlisi ergonòmica; estudiants catalans; segles XVII al XVIII ; Universitat de Cervera.

RESUMEN: Con el soporte del Archivo General de Simancas y los documentos referidos a las enseñanzas superiores, se realiza una investigación histórica y su descripción, aplicando la tecnología ergonómica, a los aspectos biográficos sociales de los estudiantes catalanes del último tercio del siglo XVII hasta finales del siglo XVIII. Presentamos este estudio procurando resaltar la Facultad de Medicina y sus estudiantes, respecto a las demás facultades.

Palabras Clave: Tecnología y análisis ergonómico; estudiantes catalanes, siglos XVII al XVIII ; Universidad de Cervera.

*

La finalitat original que pretenien els autors dels documents estudiats, de l'Arxiu General de Simancas, era dotar a Catalunya d'un prestigiós Estudi General de facultats majors, que serà conegut com la Universitat de Cervera, situada al mig de la Segarra, encara que la geografia política ens ha canviat la història, doncs al segle XVIII era Cervera d'Urgell. Fins ara, a tots els historiadors catalans, els predomina la idea del *càstig i l'agraïment*, basat en la supressió d'un grup nombrós de Universitats a Catalunya i el Reial Decret de fundació de la Universitat de Cervera. El citat *Reial Decret* atribuïa a les universitats catalanes, durant la guerra de Successió, "*el fomento de maldades cuando debían serlo de virtudes*"; i referint-se a la ciutat de Cervera, es parla de la seva excel·lent situació geogràfica, i agraeix el seu amor i constant lleialtat al rei. La cosa és clara, com idees

Manuel Riera Blanco

ajustades a la realitat, que tots hem estudiat, i és fàcil consultar en altres textos, quasi sempre acompanyats de rancúnies. Sempre ens ha sorprès que al segle XVIII tinguéssim set universitats. El nostre país és petit (30.000 Km.2), comparat amb França, Anglaterra i altres, i aquest fet històric passà sense cap comentari .

Investigarem als registres de l'Arxiu General de Simancas, per si ens donaven una visió inèdita i ens aporten, entre altres, la idea de la universitat única a Catalunya. Les referències de l'Arxiu General de Simancas (AGS), són: "*Gracia y Justicia, Instrucción Pública, Universidad de Cervera, Legajos. 939 y 940*". Els documents estudiats venen signats per:

"Els successius confessors del Rei (Guillem Daubenton, Juan Marín i Guillermo Clarke); el Protector de la Universitat i fiscal del Reial Consell (Luis Curiel), i els seus successors (Francisco Velázquez i Antonio F. Aguado); els Cancellers de la Universitat (Francesc de Queralt i Narcís de Queralt); el Secretari de la Universitat (Josef Rodrigo); els Oïdors de l'Audiència de Catalunya (Bernardo Santos i Pedro Jerónimo de Quintana). Informes del Reial Consell i el marqués de la Compuerta", (Da-1).

S'ha expressat la sorpresa per les nombroses universitats d'ensenyaments superiors, distribuïdes pels camins neolítics i romans de Catalunya, però a les universitats catalanes els ensenyaments superiors no eren únics. Per aconseguir una prestigiosa universitat única a Catalunya, la Universitat de Cervera fracassaria, si no es prohibien la munió d'estudis particulars que les ordres religioses tenien establerts a ciutats i viles importants de Catalunya, doncs en els seus col·legis i convents impartien ensenyaments superiors per a la formació dels propis religiosos, però també els cursos eren oberts als estudiants seglars. Les conseqüències foren que, l'11 de maig 1717, el reial confessor Daubenton, passà el decret d'erecció de la Universitat de Cervera al governador del Consell (Da.-2), i el 28 d'octubre de 1717, Daubenton dóna el seu dictamen sobre l'informe de Luis Curiel (Da.-3); així es donaren noves ordres per tancar les escoles de filosofia i teologia, si bé deixant llegir i oir aquestes facultats i ensenyar-les als seus propis religiosos, però amb la condició que els anys cursats no havien de servir per guanyar graus acadèmics a les universitats.

Les disposicions legals de tancaments d'estudis majors particulars no foren ni acatades ni complides. El jutge de la Universitat de Cervera pogué comprovar que els ensenyaments majors continuaven de forma clandestina als estudis de Mataró, Vilafranca, Berga, Tremp, Igualada, Seu d'Urgell, i a Barcelona es llegia filosofia i teologia a diferents llocs (Da.-4).

Rebuda la notícia pel Protector de la Universitat de Cervera, Luis Curiel, determina que per corregir els abusos, es facin saber els decrets, als governadors i corregidors del Principat, perquè cada un en el seu partit, cominant als veguers (vicaris) del districte, vigilin el seu compliment i observança (Da.-5).

Passats dos anys, les disposicions legals que afavorien la Universitat de Cervera deurién ser efectives, perquè a l'ànim del rei li han portat el dubte de si es necessita butlla del Pontífex per a la prohibició dels estudis particulars als convents religiosos. En aquest sentit, el rei passà el seu càrrec de consciència al pare confessor, el jesuïta francès Guillem Daubenton, preguntant-l'hi: *“si hay bula para prohibir a algunas comunidades de Cataluña y particularmente a las ocho comunidades de la Compañía de Jesús de enseñar las facultades mayores”*. El 20 d'octubre de 1720 el rei rep la resposta al seu interrogant:

“El pare Daubenton considera que, així com és una regalia del Príncep la potestat de suprimir i extingir els Estudis Generals, quant jutgi són un perjudici pels ensenyaments públics, com ho és la munió d'escoles de facultats majors, també pel mateix camí legal, es poden extingir els estudis particulars, sense que sigui necessari que hi intervingui l'autoritat del Sant Pare, i sí ho és solament per poder conferir els graus acadèmics de la sagrada Teologia i els cànons (regles o preceptes de l'Església). Les prohibicions dels estudis particulars, —fa notar el pare Daubenton al Rei— s'establiren amb l'ànim que duressin uns pocs anys, en ínterin que la Universitat de Cervera quedi establerta amb un nombre competent d'estudiants”, (Da.-6).

Existien antecedents legals en el regnat de Felip IV, quan a instàncies de les universitats de Salamanca i Alcalá, es va prohibir tot ensenyament de facultats majors *al Reial Col·legi Imperial de Madrid i altres cases religioses de la Cort*. I l'any 1720, l'interdit citat encara subsistia vigent i no ens ha d'estranyar la prohibició a Barcelona: a Madrid ja s'havia prohibit.

Dintre d'aquest ambient històric i seguint la documentació de l'Arxiu General de Simancas, s'exposen els objectius proposats de seguir els aspectes biogràfics i socials dels estudiants catalans l'últim terç del segle XVII i el segle XVIII.

1. QUI SEGUIA ELS ESTUDIS MAJORS A CATALUNYA

En quant a la qualitat de les persones que seguien estudis universitaris a Catalunya, existia un caràcter diferencial envers Castella, Aragó i València. Ve expressat en els papers que porten les comunicacions entre el fiscal del Reial Consell don Luis Curiel i el confessor del rei pare jesuïta Guillem Daubenton (Da.-7). Ens diuen que en el decret d'erecció de la Universitat de Cervera han tingut escrúpols en suprimir les escoles particulars de filosofia i teologia a Barcelona i altres ciutats de Catalunya, perquè havien entès que els estudiants que seguien els cursos, tenien un nivell econòmic molt pobre. Tant a les facultats citades com a les de lleis i medicina que necessitaven els estudis previs i incorporar els graus de la facultat de filosofia (o sigui d'Arts).

El document citat (Da.-7) ens diu la qualitat social dels estudiants catalans; així a la Universitat de Barcelona tot el concurs d'estudiants era de criats d'alguns eclesiàstics, de mainaders dels fills dels cavallers i persones que tenien cabals, i altres d'almoïna. Nosaltres considerem que també podien incloure els domèstics conventuals i els criats d'estudiants del Seminari de Nobles de Nostra Senyora i Santiago de Cordelles.

Com era lògic, la causa residia en què no s'aplicava la noblesa catalana a l'estudi universitari, ni tan sols a les facultats de jurisprudència. Tampoc els cavallers aspiraven al ministeri de la toga, que tenia molt poca estimació, mentre que a Castella, des dels fills dels Grans d'Espanya fins la resta de la noblesa, són molts els que estudien i professen a les facultats de teologia i jurisprudència, entren als col·legis majors universitaris i aspiren a les places dels tribunals i de l'Església. El mateix feien els aragonesos i els valencians.

La poca estimació que han fet sempre els nobles catalans de la professió de les lletres, i els rics que no eren nobles ni cavallers, tampoc apliquen els seus fills a l'estudi si poden donar-los un altre camí per a situar-se. El concepte és concordant amb Vicens Vives, respecte la societat catalana del segle XV (Dc.-1), i amb els magnífics estudis de J.H. Elliot (Dc.-2).

Els problemes de consciència de Daubenton i Curiel, motivats perquè els estudiants sense medis econòmics no poguessin mantenir-se a Cervera privant-los d'un bé tant gran com les ciències de les facultats, ho resolgueren posant als plànols del projecte de la Universitat de Cervera la corresponent habitació pels estudiants pobres, endemés de 150 racions de pa i el propòsit de donar-los hi un ral diari. Consideraren que amb aquest sistema podrien seleccionar la qualitat dels estudiants becats. Trobem aspectes de

política econòmica del segle XVIII, quan diu: “*és muy nocivo a la republica que la plebe más baja se aplique a las facultades mayores, privando a la republica de mercaderes, labradores, sastres i otros oficios*”, (Da. 8).

2. PER QUÈ ESTUDIAVEN I VOLIEN GRADUAR-SE ELS CATALANS?

Per què estudiaven i quines eren les finalitats de voler graduar-se a les universitats? Hem de dir era perquè els catalans tenien la gran vanitat de graduar-se en totes les facultats, especialment a les dels dos drets: dret civil i dret canònic. A més pretenen obtenir mitjançant els graus universitaris, els següents objectius i beneficis, (Da.-9):

- 2-1. Per a gaudir del fur militar que donava tenir el grau de doctor en els dos drets, el civil i el canònic.
- 2-2. Com per a poder advocar en els Tribunals sense altre títol que el grau de doctor i així es veuen molts graduats de les antigues universitats del Principat.
- 2-3. També perquè els graus de doctor donaven diferents exempcions, privilegis i gràcies, i endemés entraven a les insaculacions i sorts per a formar part de l'antic govern dels catalans a les ciutats i viles.
- 2-4. I perquè els eclesiàstics catalans tenen gran fatuïtat de poder lluir al cor de l'Església, les borles, orles i doctorals sobre els seus hàbits talars.

Aconseguir i gaudir d'aquestes excepcions i privilegis concedits als doctors és la finalitat que busquen a la universitat i no pas habilitar-ne pels càrrecs seglars i els ministeris eclesiàstics. No parlen d'estudiar per amor a la docència i la ciència, que era la gran carència de totes les universitats de la Península Ibèrica

Les exposades motivacions dels estudiants, unides a les nombroses universitats catalanes que eren poc exigents en atorgar els graus, han fet que es trobin a Catalunya molts doctors i pocs homes de lletres. En aquest punt la qüestió no sembla exclusiva de Catalunya, es diu també referent a Castella, on hi ha nombroses Universitats que:

“Solo sirven para el fraude de dar grados sin hacer escuela alguna; y aunque en algunas las ay, la codicia de los maravedises que dan los que se gradúan, facilita testimonios falsos, i con un examen de formalidad salen graduados cuantos van a ellas”. (Dc,-3).

Manuel Riera Blanco

Però ara aquí es tracta del que pertoca a Cervera (Da.-10), i com es vol que els graus de batxiller, llicenciat i doctor siguin atorgats d'acord amb la ciència que els correspon i mereixen, s'han donat ordres severes de no incorporar cap grau a la Universitat de Cervera si no és prèviament examinat per dita universitat, complint les *Constitucions* que s'han format i aprovat. Són eximits d'aquests exàmens els graduats de les Universitats de Salamanca, Valladolid, Osca i Alcalá, a les què consideren observen un rigorós examen al concedir els graus universitaris.(Da.-11). A nivell internacional volen que la universitat de Cervera sigui com la de Lovaina, que no concedia graus sense haver-los merescut, i així podran distingir els savis dels ignorants. Es precis establir les providències, perquè :

“ Florezca en todo genero de letras Cataluña y queden corregidos los grandes abusos que tenían en la costumbre i estudios de sus cursantes pues se conferían grados a los indignos i era tal el desorden de la juventud escolástica i connivencia del Gobierno que la misma impunidad servia de asilo a sus excesos “ (Da.- 12).

A partir de l'any 1716, els graus de doctor no permeten les insaculacions com a procediment d'elecció i les sorts per accedir als oficis i les prebendes dels municipis i de la Diputació del General (Generalitat) perquè amb el Decret de Nova Planta aquests beneficis han desaparegut, però els doctors poden continuar gaudint la vanitat i la fatuïtat, els furs militars, els privilegis i excepcions, i la possibilitat d'advocar en els tribunals, cosa considerada un gran perjudici social en un país molt pledejant i afeccionat a contendre judicialment. En aquest aspecte el 21-08-1725, després de saber els abusos dels catalans al passar a graduar-se a Tolosa, s'escriu en un dictamen: “ *Luego, según estoy informado, a abogar en los Tribunales, de que resulta al bien común gravísimos perjuicios*”.

Interessa que la noblesa i cavallers, que no necessiten el fur militar perquè ja el tenen, dediquin els seus fills a la universitat per aspirar a alts càrrecs de l'Administració i l'Església, i el mateix faci el patriciat adinerat. També i això és nou: volen que els catalans aspirin a les càtedres de les universitats com aspiren a les canongies de les catedrals; això seria fàcil, si dotessin la càtedra com la canongia. En les minuts dels projectes inicials de la Universitat de Cervera, s'ha previst que les rendes, corresponents al canceller i catedràtics, han de ser proporcionades al país, de manera que puguin passar amb elles sobradament, perquè la població de Cervera no dóna per altres gatges. Però resulta penós canviar les actituds i els costums fàcils pels difícils, àdhuc resultarà impossible dotar les càtedres com pretenen el jesuïta confessor pare Daubenton i el fiscal del Reial Consell Luis Curiel. Es diu: “*...Que no conviene aia en Cataluña más q. Una Universidad, porque ni el país necesita de más, ni será fácil hallar fondos para dos Universidades lustrosas como pueden hallarse para una...*” (Da. 13).

3. ACTITUDS DAVANT LES FORMALITATS DE LA VIDA UNIVERSITARIA

A les actituds que presenten els estudiants catalans, davant la vida universitària hi trobem certes raons en els documents de don Francisco Velázquez, protector de la Universidad de Cervera; i de don Pedro Jerónimo de Quintana, odor de la Reial Audiència de Catalunya, (Dc.-4).

3-1. El desembre de l'any 1724, don Francisco Velázquez Zapata, referint-se als estudiants catalans, diu: “*que nunca han tenido y siempre han aborrecido la formalidad, o el rigor del examen*” (Da.-14) i dintre aquesta constant —que es podria esguardar ancestral— procurant trobar el medi per eludir-los.

La Universitat de Cervera és inflexible en aquests aspectes de la vida universitària: no tan sols realitza els exàmens dels graus amb el rigor i formalitat que li assenyalen els estatuts sinó que, a més, investiga i denuncia els fraus que fan per eludir-los. Volen que els estudiants exposin els exàmens a la Universitat de Cervera o bé a la Universitat d'Osca. Tant els hi és que compleixin els exàmens en una o altra universitat, perquè les dues els fan amb formalitat i rigor: dispensen els graus als doctes que ho mereixen. Per tant, aconseguint el grau de doctor són dignes de la borla doctoral, dels privilegis i, en conseqüència, dels càrrecs seglars i eclesiàstics que es donen a les lletres.

3-2. El 8 de novembre de 1732, des de Barcelona, l'oïdor Don Pedro Jerónimo de Quintana, en una representació, proposa diversos procediments per aconseguir desembrossar el desordre que s'experimenta en relació als Estudis particulars i els graus acadèmics que s'obtenen a Tolosa de França; els estudiants catalans s'incorporen a Osca (Da.-15). A l'escrit es presenten diverses actituds dels estudiants de Cervera, són aquestes:

3-2-1. L'aversion que tenen alguns alumnes a subjectar la conducta a alguns punts dels estatuts de la Universitat de Cervera.

3-2-2. El recel o prevenció a les ordres del canceller o “mestrescola”, que tenia l'autoritat superior i regia per conferir els graus acadèmics i corregir els abusos (Dc.-5).

3-2-3. Les qüestions que es presentaven cada any sobre l'habilitació dels cursos.

3-2-4. Tot això, junt al desdeny envers la universitat, fa que molts estudiants, que havien iniciat la seva estada a Cervera, per un motiu qualsevol, abandonen la ciutat i s'encaminen cap a Osca i altres o fan de bon principi, “*solo por el hipo que tienen a Cervera*”. (Da.-15).

Manuel Riera Blanco

L'escrit de Quintana a l'últim punt, afegix que com els estudiants que varen anar a Osca són els que tenen millors conveniències econòmiques i de naixement, resulta que a la ciutat de Cervera amb prou feines hi concorren forasters que siguin de distinció (Da 15). Aquí a més de l'animadversió a Cervera en els exàmens i estatuts de la Universitat, hi induïm una oposició entre burgès i pagès, en el concepte de l'època de ciutat i camp: recordar el que deia Eiximenis dels pagesos al segle XIV (Dc.-6). Indubtablement amb els anys la gent del camp ha millorat la seva qualitat humana, però actualment a la ciutat segueix havent-hi diferències entre la gent de la ciutat i la del camp, les hem vistes encara nosaltres (Dc.-7).

Aquesta falta de subordinació i de distinció urbana també la trobem a partir de l'any 1748 en els documents del Col·legi de Cirurgia de Cadis i el Cos de Cirurgians de l'Armada, on predominaven els estudiants procedents de pobles i viles. Eren molt pocs els de les ciutats.

4. ACTITUDS DAVANT DE LA UNIVERSITAT DE CERVERA

Als documents de Simancas que venim exposant, hi trobem escrits una sèrie d'adagis i metàfores del llenguatge popular que ens revelen l'animositat dels estudiants catalans contra Cervera i la seva Universitat. Es diu que la rebutgen "*sólo por el hipo que tienen a Cervera*", "*le tienen ojeriza*"; "*el zeño*" y *la mala cara con que miran la Universidad*". Tots fan ben palès "*el odio que los catalanes tienen a la Universidad de Cervera*". (Da.-15).

I entre les dites populars referides, comenten i consideren la planta material de la Universitat com a superior a totes les d'Espanya la formalitat està establerta amb totes les facultats que seran dotades, quasi amb igualtat, a la Universitat de Salamanca. Ens presenten els estudiants com ingrats, en aquest benefici de la Universitat, procurant impugnar-la amb diversos mitjans i, encara més, tenen el mal gust de rebaixar i burlar-se de la Universitat de Cervera.

La memòria històrica de don Antonio Francisco Aguado a totes les ingrituds dels estudiants catalans els dona una causa racial i avial d'origen iber - púnic, quan li diu al marquès de la Compueta, membre del Reial Consell, que:

"... para mi me traen a la memoria el funesto fin que tuvo Quinto Sertorio por äver compelido a la nobleza de España a enviar sus hijos a la Universidad de Huesca que fundó, pues äviendo ellos sido victimas de su enojo, él fue sacrificado de los azules de Pompeyo logrados por esta vía de ingratitud i la traición". (Dc.-8).

Amb aquests antecedents: natural inclinació, propensió i tírria dels estudiants catalans del segle XVIII, creen mutacions genètiques, que es transmeten de pares a fills i actualment son evidents estadísticament en els escrits dels historiadors del nostre país, especialment els que tracten d'història de la medicina catalana.

5.PROCEDIMENTS PER A REBATRE A UNA UNIVERSITAT

Passem a exposar com procedien els estudiants catalans per rebaixar i burlar-se de la Universitat de Cervera i, al mateix temps, compensar les greus dificultats que els hi representava seguir els cursos reglats, els exàmens, la vida de Cervera, els estatuts de la Universitat i les seves naturals inclinacions i propensions. Per a rebatre la Universitat de Cervera es combina, com mètode bàsic, estudiar per lliure en els cursets particulars als convents i buscar els graus acadèmics universitaris per procediments itinerants i comercials.

5-1. El primer procediment itinerant va ser a Tolosa de França. El 21 d'agost de 1718, el jesuïta confessor Guillem Daubenton fa present al rei el capítol d'una carta escrita per un Bisbe de Catalunya, on s'exposa l'abús i el frau que s'experimenta al Principat, perquè molts estudiants catalans han passat a graduar-se a la Universitat de Tolosa, on el grau acadèmic universitari tan sols costa vuitanta lliures de la moneda d'aquell país. Afegeix que li consta que en dos mesos s'han graduat a dita Universitat més de vint catalans i ho han fet en els dos drets: civil i canònic. Alguns amb poc mèrit i els més sense cap. També està informat, —diu el pare confessor— que amb aquests graus començaren a advocar en els tribunals, del que resulten els gravíssims perjudicis al bé comú que es poden discórrer. (Da.16).

A més, els graus aconseguits a Tolosa l'any 1718, són causa de poca concurrència d'estudiants a la Universitat de Cervera, i serà així mentre no es posi remei a aquest abús i el de treure, per aquest motiu, diners del regne. Per això seria just correspondre amb la mateixa moneda, i el francès Daubenton donà el seu dictamen:

“ Com que a França no s'aprecien els graus de les Universitats d'Espanya, considera que també pel que fa al Principat, tampoc s'apreciïn els graus de les Universitats de França; i que endemés s'ordini al Capità General de Catalunya, marquès de Castel Rodrigo, que sense especial ordre no deixi passar cap català a graduar-se a les Universitats de França”. El rei va resoldre : “Como os parece y así lo he mandado” (Da.17).

Però la qüestió encara no quedà resolta, perquè el remei de prohibir sortir a graduar-se a Tolosa no és suficient pels mals que produeixen a Catalunya. És precís no s'admeti ni

incorpori a la Universitat de Cervera cap graduat que no sigui examinat per ella. Només deuen quedar exempts els graduats de les universitats de Salamanca, Valladolid, Osca, i Alcalá. A les antecedents propostes de Luis Curiel se li diu, el 28 de novembre de 1718, que: “*el Rey se ha conformado con lo propuesto por V. S. en este papel; y para su ejecución queda expedida la orden conveniente al Consejo*” (Ibídem Da.-17) . El Consell dóna la Reial Cèdula convenient; de moment, fa inútil el camí cap a Tolosa a les naturals inclinacions i propensions dels estudiants catalans... Però el Consell, tot seguit els hi obre el camí cap el sud. La causa és que la política universitària de don Luis Curiel, recolzada pel pare confessor, no coincideix amb els interessos de la Junta de Col·legis del Reial Consell, que frena la reforma universitària (Vid. B.-14).

5-2. Després de Tolosa, el camí del sud és el de Gandía. Els documents de l'any 1721 ens diuen que, els senyors del Reial Consell donaren últimament una gràcia o privilegi a la Universitat de Gandía (Dc.- 9) del què resulta dany i perjudici per la Universitat de Cervera: els graus acadèmics concedits per les universitats de Gandía i València, eren admesos i podien incorporar-se a la Universitat de Cervera sense cap examen, com els de les Universitats de Salamanca, Valladolid, Osca i Alcalá. En un escrit de resposta, el protector de la universitat de Cervera es redueix a manifestar: “*este privilegio es la ruina de un edificio digno de la grandeza de V. M. como es la Universidad de Cervera*” (Da.-18). Per a més burla resulta que els graus concedits a Gandía, no són admesos ni estimats a València, per la raó que ni el nom mereixia d'universitat on no hi ha càtedra de totes les facultats, ni mestres que se'ls pugui donar aquests nom; tampoc hi ha càtedres suficientment dotades ni concurs de provisió. Els graus que donaven els jesuïtes de Gandía es redueixen a una cerimònia de molt curt gasto, i això és tan sols el que pretén. (Ibídem, Da-18).

Per aquesta via oberta pel Reial Consell i els jesuïtes, han anat a Gandía a graduar-se de doctors fins a cent catalans, sense estar precedits de cap curs ni altra escola, sinó només d'alguns repassos secrets que es donaven il·legítimament a cases particulars de Barcelona. Imaginem una esquadra de llaüts amb cent catalans cap a Gandía, a la Universitat de la Companyia de Jesús, en un viatge organitzat per les vuit escoles particulars dels jesuïtes del Principat, amb la col·laboració entusiasta de tots.

Així s'aconsegueix burlar a la Universitat de Cervera i el rigor dels seus estatuts i exàmens, quan portant set cursos docents d'estudis només cinc pretendents han pogut graduar-se de doctors i un altre que va fer els cursos a la Universitat de València (Ibídem, Da.-18). La conseqüència és considerada molt perjudicial; els estudiants de Cervera tenen la fatiga dels estudis i aprofitament de les lletres, i aconsegueixen els graus de doctor molts pocs. A Gandía amb el procediment itinerant s'atorga el mateix grau a una multitud d'ignorants que ompliran les Esglésies, graus aconseguits amb poc interès i cap examen

(Ibídem Da.-18). Si només fos això! ... però també hi anaven a graduar-se estudiants de Medicina.

La qüestió de la Universitat de Gandía és passada a consulta del Reial Consell, i aquest desvia l'atenció de la Universitat i els seus fraus, acordant que el fiscal Luis Curiel escriurà a les universitats d'Àvila, Toledo, Irache, Oñate, Osuna i unes tals com aquestes, i en l'escript els hi presentarà una enquesta, preguntant: "*quina forma tenen de Universitat, quines són les càtedres i les seves dotacions, quins exàmens i exercicis fan i quants estudiants tenen*". Perquè diu el Consell que s'han de restablir les lletres a Espanya i és necessari extingir totes aquestes universitats per acabar el frau que per mitjà d'aquests graus es fa al públic. Conseqüentment entre aquestes profanitats i minúcies, es desvia l'atenció de la reforma de les universitats d'Espanya, iniciada a Cervera dient per "motiu d'un càstig". Quantes vegades s'haurà fet en els nostres temps? Sobre l'abús de Gandía i els estudiants catalans que hi varen anar a cercar els graus, amb poc interès acadèmic i cap examen, el 30 de setembre de 1721 el Reial Consell és del judici i parer següent:

"Que V. M. declare no obstante el referido decreto que las gracias concedidas a la Universidad de Gandia no debe entenderse ni practicarse con los catalanes que hubiesen ido o fueren a graduarse en ella para los cuales ha fundado y, destinado V. M. la Universidad de Cervera. Pero si algún graduado valenciano pasase a Cataluña con el grado de Dr. por la Universidad de Gandia, por ahora y en el ínterin q. V. M. manda otra cosa se tenga por tal graduado, y se le guarden los honores concedidos a los graduados cuya interposición admite el decreto sin necesidad de revocarle, salvándose los gravísimos inconvenientes que resultan de la inteligencia q. los catalanes le han dado. V. M. mandará sobre todo lo que fuese servido." (Ibídem, Da.-18).

El rei es conformà amb tot aquest dictamen del 18 de març de 1722 i en conseqüència s'expedí la Reial Cèdula del 28-03-1722, publicada per Edicte General. A Catalunya tancava la via de Gandía als catalans, perquè tinguessin valor legal els seus graus a Catalunya.

5-3. Per l'anterior procés es tornà al camí del nord, a Tolosa, ara per triple banda. La Reial Cèdula de 28 de març de 1722 i el seu edicte, posà en marxa un nou mecanisme defensiu dels estudiants catalans. Aquesta vegada en relació a la germandat de les universitats de Tolosa de França i l'espanyola d'Osca (Da.-19). Per la correspondència i germandat entre les dues universitats es poden incorporar els graus acadèmics d'una a l'altra, sense cap examen (Dc.-10). Per mitjà d'aquesta circumstància aconseguiran els estudiants catalans eludir la Reial Cèdula de 1718, que invalida els graus de Tolosa a

Manuel Riera Blanco

Catalunya. Ara el procediment és itinerant per triple banda: primer obtenien per mitjans comercials i d'amistat els graus acadèmics a la Universitat de Tolosa, sense seguir-hi cap curs acadèmic; segon, passant amb el grau de Tolosa a la Universitat d'Osca, on automàticament incorporen el grau acadèmic i el revaliden a la seva Universitat, sense cap examen, en virtut de la germandat de les dues universitats; tercer, una vegada tenen el grau acadèmic d'Osca, és incorporat a la Universitat de Cervera fent valer la germandat que es guarden les Universitats d'Osca i Cervera. Pot ser que obtingut el grau de doctor en medicina a Osca ni l'últim pas feia falta. Obtingut el grau de doctor no feia falta realitzar ni el període de dos anys de pràctiques al costat d'un metge ni l'examen del Protometge.

Es considera que són aquests graduats els més ignorants, que per temor a la seva insuficiència i faltar-els-hi els cursos necessaris no poden exposar-se als exàmens de grau de la Universitat de Cervera, i van on pels diners i la recomanació tot es dispensa.

Es fa també referència als metges que van a buscar els graus a Tolosa per incorporar-los a Osca, i es diu el següent:

“...Llegando el abuso a tal extremo, que me aseguran, que los de Tolosa especialmente a los Médicos catalanes que pasan allí a graduarse, les toman juramento, de que no practicarán su facultad en Francia: que es buena calificación del desorden, y de la incapacidad, probándose lo mismo en que pudiendo por cercanía, graduarse en Huesca huyen de esto y solo la incorporación buscan porque no hay examen...”. (Da.- 19)

Les dues proves que s'expressen semblen concloents i el 12 de desembre de 1724, el nou protector de la Universitat de Cervera, don Francisco Velázquez Zapata, presenta al rei el següent dictamen:

“Primer que a la Universitat de Cervera només es permetin les incorporacions de Salamanca, Valladolid, Osca i Alcalá; segon, que per el Reial Consell es recordi a la Audiència de Catalunya les providències i ordres que té, i que aquestes es publiquin perquè no es permetin els graus de Tolosa, encara que portin les incorporacions de la Universitat d'Osca; i tercer, es passi avis a aquesta Universitat perquè procuri abstenir-se de concedir als catalans les incorporacions dels graus de Tolosa, per la raó d'obtenir-los sense cursos i suficiència, i la seva nul·litat al estar pel Rei prohibits. Amb que, entesos del frau, s'evitarà el maliciós subterfugi i no podran continuar-lo”.(Da. 19).

Aquest any de 1724, la Universitat de Cervera té 400 estudiants, que van en augment, i són el nombre que es comença a considerar competent.

5-4. Les contrarietats a la Universitat de Cervera no tenen sols per causa els assumptes i recursos estudiantils per resoldre les seves dificultats. L'any 1725, per mort del canceller reverent Francesc de Queralt, es presenten problemes legals en relació al nomenament del seu successor, que precisava la diligència del rei per demanar al papa una butlla derogatòria de totes les butlles precedents i comprensiva en cada un dels seus punts de les universitats catalanes anteriors a la de Cervera. Aquest recurs es considera inexcusable i tindrà molt que vèncer a Roma. La qüestió és aprofitada per la Reial Cambra (Dc.-11), posant en dubte les públiques utilitats i avantatges que s'han presentat al reial servei per fer decidir al rei la greu resolució de suprimir les universitats catalanes (Dc.-12). I encara es proposa, amb cristiana i reverent llibertat, representar sobre aquesta greu resolució per fer veure al rei quant llunyanes són de la veritat aquestes utilitats, a més dels llastimosos i gravíssims danys, i els perjudicis que necessàriament es produiran. Aquests danys, diuen, es senten i pateixen a tot aquell dilatat Principat de Catalunya. Acaben dient: "*V.M. En inteligencia de todo se dignará resolver lo que lo que fuere más de Su Real Agrado*" (Da.-20).

En quant a les butlles del Sant Pare que fa referència la Reial Cambra, estava previst demanar-les a la Cèdula d'Erecció de la Universitat de Cervera, i en el Reial Decret d'1 de novembre de 1717 es preveu també la sol·licitud de les butlles. Per tant, els entrebancs legals no eren insuperables i, a l'any 1727, es troba a Roma un catedràtic-diputat, tramitant les butlles (Da.-21) i, el 24 i 30 d'agost de 1728, es fa referència a dues cartes dels cardenals Bentibollo i Belluga, on donen compte d'haver-nos concedit les gràcies sol·licitades a Roma (Da.-22) per major esplendor de la Universitat de Cervera.

Per altra part no es deuriem considerar tan greus aquells gravíssims danys i perjudicis que, sense citar-los, el Reial Consell denunciava es sentien al Principat. Els catalans que estudiaven per lliure, seguien amb els seus viatges a Tolosa de França a comprar els graus acadèmics per vuitanta lliures franceses, que després incorporaven a Osca i Cervera. El 8 de novembre de 1732, tornem a trobar notícies d'incorporacions de graus, en un informe de don Pedro Jerónimo de Quintana, oïdor de l'Audiència de Barcelona, del què ha donat notícia, al referir-se a les actituds dels estudiants catalans, davant les formalitats de la vida universitària.

El ministre de l'Audiència, l'oïdor de Quintana, comunica al protector de la Universitat de Cervera, Antonio Francisco Aguado, que complint les seves instruccions, ha passat els oficis més eficaços als convents de Barcelona perquè no admetin seculars o seglars als cursos de filosofia que donen als monjos del seu Institut (Da.-23). Els prelatos dels religiosos

Manuel Riera Blanco

li han comunicat que es resignaran als decrets del rei i aplicaran totes les diligències, perquè no tingui lloc la infracció. L'oïdor de Quintana queda a la espera dels resultats perquè, si segueix el desordre, practicarà les demés disposicions que li han donat. Per facilitar la confluència d'estudiants a Cervera i obligar-los a sotmetre's a les regles prescrites, considera i proposa Quintana que seria suficient que el rei expedís un decret prohibint, generalment als catalans, cursar i graduar-se a cap dels seus dominis i a cap dels altres regnes, perquè tenien a Catalunya una universitat recentment fundada, amb tots els privilegis i regles per complir els ensenyaments, i és just es procurin els medis del major llustre i augment. Preveu les excepcions de que, amb el permís del protector de la Universitat, podrien passar els estudiants catalans a estudiar a Salamanca i altres Universitats (Dc.-13).

Fins el 12 de gener de 1733 no trobem resposta al projecte del decret proposat pel ministre de la Audiència, l'oïdor de Quintana, quan el protector, Antonio Francisco Aguado, en dictamen al marquès de la Compuesta considera que el procediment proposat és fill del zel d'aquell ministre de la Audiència de Barcelona. Però al protector Aguado, a més de recordar-li el fi funest de Quint Sertori per haver enviat els fills de la noblesa ilergetes i ausetans, a la universitat que funda a Osca que "*fue victima de su enojo*" (Da.-24), també reflexiona que la nova Universitat de Cervera té quasi set-cents estudiants malgrat els cursos clandestins que emparen les cases de religiosos , i no sap si les universitats de Salamanca i Alcalá tindran tants estudiants. Per tant, la força de la violència a cap esdeveniment pot ser un bon al·licient.

Igualment és cert que les referides incorporacions encadenades dels graus acadèmics que es fan a Osca : "*traen raíz infecta desde el grado nulo de Tolosa, no puede ser ni se debe permitir, antes bien castigar como fraude la prohibición*" (Da-25). Es diu, neixen de la ignorància i del poder dels diners, per medi dels quals escapen de l'examen de Cervera i Osca, el que porta al gravíssim perjudici al públic i a les lletres. A aquests aspectes legals Antonio Francisco Aguado dóna el dictamen:

"de reiterar se observen las prohibiciones de los grados de Tolosa dadas en el año 1718, y el determinado por el Real Consejo en igual caso de la Universidad de Gandia el año 1722, en que se decretó que las incorporaciones de Huesca no s'entendieran para los catalanes". (día 12-01-1833. Ibídem Da. 25).

Sobre aquest lliurarà Sa Majestat el seu Reial Decret i s'expediran pel Consell els despatxos necessaris, i aconseguint el Reial Servei que a Catalunya "*no aya ignorantes exentos por los grados que así compran, importando que se expongan a los exámenes de Huesca y Cervera*" (Ibídem Da.- 25), a on sempre es dispensen els graus als doctes que ho mereixen. El dictamen acaba amb el preceptiu: "*Su Majestad Resolverá lo que más fuere de su agrado. Haciéndole VS. esta representación*". El que fa la "*representación*", és marquès

de la Compuesta, membre del Reial Consell, i la proposta és del protector de Cervera, don Antonio Francisco Aguado. No hi ha Reial Resolució, ni del Consell.

5-5. Per treure deducció del punt precedent amb concordança històrica, ha quedat oberta la porta de les incorporacions dels graus comprats a Tolosa sense fer-hi cursos acadèmics, perquè només podia fer favor als ben recomanats, acomodats amb distinció i possibilitats econòmiques, que no deurién ser gaires, i com s'ha vist també hi havia interès per part del Reial Consell. Es dedueix així perquè uns quaranta anys després (l'any 1771), Francesc Salvà i Campillo (1751-1828) fa el mateix tomb itinerant d'aquests estudiants catalans. Estudia primer al Col·legi Tridentí de Barcelona i després medicina a la Universitat de València, dels què es diu: "*Médicos de Valencia, aldas largas i poca ciencia*" (Dc.-14). Salvà compleix, a la Facultat de Medicina de València, quatre cursos en tres anys, passa a Osca, on el 1771 es gradua de batxiller en medicina, i ens diuen els seus biògrafs: "*A continuació cursà el doctorat a Tolosa per revalidar-lo més tard a la Universitat d'Osca*" (Da-26). Nosaltres per la documentació exposada, considerem que Salvà i Campillo passà a Tolosa a adquirir el grau de doctor en medicina al preu de vuitanta lliures franceses, sense fer cap curs i, posteriorment, sense cap examen, incorporà el grau a la Universitat d'Osca, en virtut de les germandats que tenien entre Tolosa i Osca. Per confirmar-ho només hi ha que veure el temps que estigué a Tolosa.

Però en quant al pas de Salvà i Campillo per València, Tolosa i Osca, deixant de banda Cervera, per la documentació aportada aquí, s'ha de reflexionar, no es pot acceptar i es té que variar el concepte que ens donen:

"És, aquest un cas que palesa ... el desprestigi que havia adquirit la Universitat de Cervera que impel·lia a molts catalans a cercar fora allò que no podien trobar a casa. Ni tan sols la convalidació dels estudis forans –cas Salvà– es feien a Cervera: llavors es triaven universitats que admetien sense escarafalls, ço que diu en favor d'elles, el saber adquirit en altres més famoses".

Podem plantejar aquí, una aproximació històrica i lloança hiperbòlica pel metge amb rancúnia per la Universitat de Cervera. Aquí trobem aquelles mutacions genètiques que ens han dit venien del temps de Quint Sertori. Perquè, segons el jesuïta francès Guillem Daubenton, la Universitat de Tolosa, admetia, *sense escarafalls*, les vuitanta lliures del país, més que el saber adquirit en altres universitats.

5-6. A l'any 1733 és va iniciar l'episodi més espectacular i estrambòtic, en relació a les naturals inclinacions dels eclesiàstics catalans per lluir les insígnies doctorals. El quatre de gener, el Claustre de la Universitat de Cervera (canceller Narcís de Queralt, Dr. Pere J.

Manuel Riera Blanco

Finestres, Dr. Josep Grau, i Dr. Antoni Gayet), escriu al protector Antonio Francisco Aguado: “representa el pernicioso abuso de los ridículos grados que se introducen en Cataluña... Que por dos reales de a ocho cualquier itinerante goce de las insignias doctorales” (Da.-27). El Claustre, a la representació, exposa el cas d'un beneficiat i prevere de Vilafranca del Penedès, Ignasi Nin, que havia conseguit el privilegi de doctor del Duc de Sforcia, per tan sols el preu de dos rals. El Claustre de Cervera demana es procurin els medis conduents a privar al dit Nin de l'honor que pretén sense raó. Reconeix el Claustre de Cervera que l'excés és gravíssim perjudici al bé públic de la Universitat de Cervera, doncs es deixava la porta oberta als clergues, perquè vesteixin hàbits doctorals amb privilegis de tan poc cost. Consideren no hi haurà ningú que pretengui l'estat eclesiàstic, disposat a cursar a les escoles de Cervera, perquè només desitgen el grau per gaudir les insígnies de doctor. No dubte el Claustre de Cervera que s'aconseguiria l'objectiu si es donés a entendre al vicari general de Barcelona; seria de l'abelliment de Sa Majestat que no es permeti vestir hàbits doctorals, ni els que tenen el privilegi del duc de Sforcia, ni els que es troben sense grau d'una universitat aprovada, doncs amb aquest exemple procurarien en totes les esglésies no admetre tals abusos (Da.-28).

El 7 de setembre de 1738 encara dura, per la Universitat de Cervera, el problema dels graus ridículs i el claustre proposa que el ministre regí que ha d'assistir al Concili Provincial de Tarragona, a celebrar el dia 17-09/1738, exposi, en nom del rei, els abusos esmentats, demanant s'estableixin sancions, perquè només els graduats de les universitats d'Espanya i el Col·legi de Bolonya, puguin fer ús a les esglésies de les insígnies doctorals i prohibeixin expressament les de les Universitats de Tolosa i altres de França, entenent-se tot sense perjudici de la suprema regalia de Sa Majestat. (Da.- 29).

La porta del lliuiment eclesiàstic del graus doctorals espuris quedà oberta molts anys, ja que el 2 d'agost de 1772, Juan de Lario, arquebisbe de Tarragona, dóna una circular traslladant la Reial Cèdula de 23-08/1718, que prohibia els honors doctorals obtinguts a l'estranger (Da.-30). A partir de 1770 es desenvolupa Espanya la reforma de Carles III de les universitats, desencadenada per les investigacions del valencià Francesc Pérez Bayer i de Felip Bertran, bisbe de Salamanca, sobre els abusos dels col·legis majors.

EPÍLEG

Recopilats els documents de l'Arxiu General de Simancas del registre 939, qualificats “de antiguos”, que fan referència als aspectes biogràfics i socials dels estudiants catalans a les universitats d'Estudis Superiors. S'aplicà la tecnologia de l'anàlisi ergonòmica en el procés de la investigació històrica i s'ha procurat de moment, en la redacció del text històric, prescindir de conclusions i comentaris externs per seguir només el solc dels

autors dels documents de l'Arxiu, recollint en el text de la redacció històrica tot el que els documents ens diuen, amb l'objectiu d'apropar-nos a la veritat que dóna a la història el caràcter de rigor, exigència i objectivitat d'un estudi científic. Ordenats els documents i classificats, el resultat són els folis precedents. Ara és precís fer les observacions expressades al principi d'aquesta redacció: la finalitat de la construcció de la Universitat de Cervera, era aconseguir a Catalunya un prestigiós Estudi General de facultats majors. I els documents de l'Arxiu de Simancas, per sí sols, ens donen unes perspectives inèdites sobre la fundació i posterior història de la Universitat de Cervera, entre altres: Una idea real de creació d'una única Universitat a Catalunya, perquè les set existents, situades en places fortes de frontera, no tenien ni una mínima bona reputació acadèmica i interessa reduir les universitats silvestres; la necessitat d'una reforma universitària feia néixer una reforma estudiantil, més difícil d'aconseguir que tancar set universitats i obrir-ne una de nova i és molt interessant l'estudi del rebuig dels estudiants catalans a Cervera. Convenia una reforma social i un canvi d'actituds de la societat catalana, de faisó que la noblesa i cavallers dediquin els seus fills a l'estudi i els enviïn a la universitat; en quant a la medicina i cirurgia, es té la impressió de que no hi ha sortida dintre de la universitat dirigida per eclesiàstics, i la medicina és una facultat menor dintre les demés facultats.

Els esforços per a la creació d'una Universitat prestigiosa a Catalunya formen part d'unes reformes de tota l'Administració del regne, que representaran un progrés general.

BIBLIOGRAFIA

- B.-1 = ELLIOT, J.H. : "*La Rebelion de los Catalanes 1598 –1640*". Siglo XXI España Editores . Madrid 1977.
- B.-2 = RIQUER Martí de: "*Història de la Literatura Catalana*", Vol IV, 1964, Es dediquen 15 pàgines, a les Universitats borbòniques.
- B.-3 = RIERA BLANCO, Manuel : "*La Història de la Medicina i la Universitat de Cervera: Pragmàtiques, Historiadors i Universitats* ". Rev. Gimbernat: any 1990, Vol.14, pp. 255-266 Barcelona
- B.-4 = RIERA BLANCO, Manuel: "*El Colegio de Médicos de Barcelona. Una extraña Provisión de la Audiencia de Pedro IV, de 23 de mayo de 1342.*". Rev. Gimbernat: any 1994, Vol 24, pp. 193-222. Barcelona.
- B.-5 = RIERA BLANCO, Manuel: "*Las Constituciones de Cataluña en la Enseñanza de la Medicina*". Rev. Gimbernat: any. 1999, Vol. 31, pp. 81-96. Barcelona.
- B.-6 = RIERA BLANCO, Manuel: "*Recull de Complements Històrics*". Rev. Gimbernat: any 2001, Vol. 35, pp. 31-41. Barcelona.
- B.-7 = RIERA BLANCO, Manuel: "*Los exámenes de suficiencia, las Constituciones de Cataluña y las Licencias por proceso Judicial*". Rev. Gimbernat: any 2004, Vol. 41, pp. 253 – 260. Barcelona.
- B.-8 = RIERA BLANCO, Manuel: "*Los Grados Académicos por Concesión Real y Papal*". Rev. Gimbernat: any 2004, Vol. 41, pp. 261-273. Barcelona.
- B.-9 = RIERA BLANCO, Manuel: "*Los Médicos i las Enfermedades en "Lo Crestià" de Francesc Eiximenis. (1379-1391)*". Rev. Gimbernat: any 2004, vol. 41, pp. 275- 284. Barcelona.
- B.-10 = RIERA BLANCO, Manuel: "*Estudio General de Artes i Medicina de Barcelona (General Studium Artis et Medicinae)*". Rev. Gimbernat: any 2006, Vol. 46, pp 43-63 . Barcelona.
- B. 11 = RIERA BLANCO, Manuel: "*Mestres d'Art i Medicina, els Pretors dels Remeis i Doctors en Medicina (401-*

Manuel Riera Blanco

1565)". Rev. Gimbernat: any 2007, Vol. 47, pp. 39-71. Barcelona.

B.-22 = RIERA BLANCO, Manuel: "*Libertad de enseñanza i Unión de Escuelas*" Rev. Gimbernat: any 2007, Vol. 47, pp. 73 – 83. Barcelona.

B.-13 = RIERA TUÈBOLS, Santiago: "*Ciència i Tècnica a la Il·lustració: Francesc Salvà i Campillo (1751-1828)*". Premi Lluís Sayé 1983. Edicions de La Magrana, Barcelona any 1985.

B.-14 = SALA BALUST Luis: "*Reales Reformas de los Antiguos Colegios de Salamanca anteriores al reinado de Carlos III 1623-1770*". F. Filosofía, Univ. Valladolid/ Est. i Doc., Cuadernos de Hist. Moderna, nº.10, a. 1956.

DOCUMENTS DELS ARXIUS

Al text, veure: Da.-

Da.-1 = ARCHIVO GENERAL DE SIMANCAS (AGS): Gracia y Justicia, Instrucción pública, Universidad de Cervera, en registros nº. 939 i 940.

Da.-2 = AGS.: Gracia i Justicia, Universidad. de Cervera, Registre 939. : Segovia 11-05/1717: Daubenton al gobernador del Consejo pasa el decreto de la erección de La Universidad de Cervera.

Da.-3 = AGS.: Reg. 939. El día 28-10/1717, el confesor Daubenton da su dictamen sobre el informe de Luis Curiel.

Da.-4 = AGS. Reg. 939. Santa Coloma, 13-08/1718 : El Cancelario Fco. de Queralt a Don Luis Curial, informa indaga pueblos donde continúan los estudios i propone medios para que no ocurra.

Da.-5 = AGS. : Reg. 939 : Madrid, 26-08/1718, El Protector de Cervera don Luis Curiel a Josef Rodrigo: sobre lo tratado en la carta de Francisco de Queralt de 13-08/ 1718.

Da.-6 = AGS. : Reg. 939. El día 20-12/ 1720, el Confessor de S. M. Informa al Rei: si hay bula. ó no se precisa, para prohibir enseñar en facultades mayores.

Da.-7 = AGS. : Reg. 939. Son dos plecs de quatre pàgines, escrits en forma d'ofici, anònims, sense data i numerats: El nº 2, s'inicia: "*Cancelario la misma jurisdicción...*". El nº 3, s'inicia: "*Que han hecho siempre los catalanes*". Falten: els plecs nº. 1; i nº. 4.

Da.-8 = AGS. : Reg. 939. El 20-12/1720 : Daubenton al rei, considera que no convé multiplicar escoles de facultats majors.

Da.-9 = AGS. : Reg. 939. San Lorenzo, 21-08/1718, el confesor de VM. hace presente el escrito un obispo de Catalunya, en carta de 3 del presente mes. Hi ha una reial referència al marge.

Da.-10 = AGS. : Reg. 939 : Palacio, 28-11/1718, Real Resolución: con motivo que algunos catalanes se graduaban en Tolosa.

Da.-11 = AGS. : Reg. 939. Palacio, 28-11/1718, de la Universitat d'Osca és diu: "*Esta Universidad observa òy muy riguroso examen y es la más antigua de España i está cerca de Cataluña y poco coste el grado, con lo que trataran todos los catalanes de graduarse en Zervera; y tendrán los grados todos los que lo merezcan*".

Da.-12 = AGS. : Reg. 939 : Sense data, extracte i compendi dels estatuts de la Universitat de Cervera.

Da.-13 = AGS.: Reg. 939 : Día 12-12/1724, Francisco. Velásquez Zapata a José Rodrigo: Propone No se permita a los catalanes incorporar en Huesca los grados de Tolosa.

Da.-14 = AGS.: Reg. 939. San Lorenzo, 21-08/1725: Dictamen del padre confesor i Real Resolución sobre los abusos que se experimentan en Cataluña, por motivo de muchos catalanes han pasado a graduarse a Tolosa.

Da.-15 = AGS. :Reg. 939. Barcelona, 8-11/1732, Don. Pedro Jerónimo de Quintana al protector don Francisco Aguado: con la representación de los grados de Tolosa que se incorporan en Huesca.

Da. 16 = AGS. Reg. 939, Vid. la Nota (Da.-9) de San Lorenzo 21-08-1718, i el capítol de denuncia d'un bisbe català del grau que 'incorporen a Tolosa.

Da.-17 = AGS. : Reg. 939. Minuta resumen de 23-11 /1718: El Rey se ha conformado con la propuesta del padre Daubenton.

Da.-18 = AGS. : Reg. 939. Madrid, 30-09/ 1721: Consulta al Consejo de los grados de Gandia. R. resolución de 18 marzo 1722.

Aspectes biogràfics i socials dels estudiants catalans a l'Arxiu General de Simancas

- Da.-19 = AGS. : Reg. 939 . Madrid 12-12 1724, Francisco Velázquez Zapata a don José Rodrigo: con motivo de la representación del pasado Protector (Luis Curiel).
- Da.-20 = AGS. : Reg. 939 . Madrid 17-11/1725. Consulta a la Real Cámara para el nombramiento de Cancelario de la Universidad de Cervera.
- 4Da.-21 = AGS. : Reg. 939. Día 13-05/1728. Real resolución, sobre dos cartas del catedrático de Cervera que está en Roma con informe de don. F. Velázquez Zapata i dictamen del padre confesor.
- Da.-22 = AGS. : Reg. 939 . Días 24 i 30-08/1728 : El marqués de la Compuesta a don Guillermo Clarke, da noticia de conceder Su Santidad, las gracias pedidas para la Universidad de Cervera.
- Da.-23 = AGS.; Reg. 939 . Barcelona, 08-11/1732. Don. Pedro J. de Quintana a Don. Antonio F. Aguado: con representación para los grados de Tolosa que se incorporan en Huesca, no se entiendan con los catalanes.
- Da. 24 = AGS.; Reg. 939 . Madrid 12-01/1733 : El protector Antonio F. Aguado al marqués de la Compuesta del Real Consejo: da dictamen, i considera que la Universidad de Cervera ha negociado con feliz éxito i recusa cualquier medio violento, dado no puede ser buen aliciente la fuerza.
- Da. 25 = AGS Reg. 939 . Dia 12-01 1733: " Fue servido SM determinar respeto a la Universidad de Gandia en enero del año 1722, cuyo ejemplar aquí expongo, como resolución tomada, que quitando la sospecha de violencia la canoniza.
- Da. 26 = Francisco Salva Campillo, graduado itinerante a Tolosa i Huesca.
- Da. 27 = AGS. Reg. 939 . Dia 04-01/1733, Claustro de Cervera , Antonio Francisco Aguado representación sobre los ridículos grados que se han introducido en Cataluña.
- Da.-28 = AGS. Reg.939. Madrid, 12-01/1733, Don Antonio F. Aguado al marqués de la Compuesta, da respuesta a los ridículos grados.
- Da. 29 = AGS. Reg. 939 . El Buen Retiro 07-09/1738. El marqués de la Compuesta a don Guillermo Clarke, confesor del Rey : Sobre la representación de la Universidad de Cervera i su Protector.
- Da.-30 = AGS. Reg. 939 .Tarragona 02-08/1772, Don Juan de Lario, Arzobispo de Tarragona, trasladando la Real Cedula que prohíbe el uso de honores doctorales extranjeros.

DOCUMENTS COMPLEMENTARIS

Al text, veure Dc. -

- Dc.-1 = Escriu el Dr. Vicens Vives: "*El patriciat no volgué tenir professors universitaris, sinó mestres - tites que ensenyessin de llegir i conventuals que servessin l'ortodòxia...*" Els Trastàmars " pp 61.
- Dc.-2 = JH. Elliot "*La Rebelión de los catalanes*". Vid.: pp. 66, 67 i 225. pp. 286 diu: "*aunque la lengua catalana conservaba su vitalidad, el Principado no habia producido ningún escritor nativo que realmente se distinguiera en el siglo XVI...*".
- Dc.-3 = Es citen a Castella, com *Universitats silvestres*, per sospitar no feien escola, les d'Àvila, Irache, Oñate, Osuna i Almagro.
- Dc.-4= Francisco Velázquez Zapata és el nou Protector de la Universitat de Cervera, per mort de Luis Curiel a l'any 1723. Don Pedro J. de Quintana, oïdor de la Audiència de Catalunya, en el moment del seu escrit, és substituït, per absència, de Bernardo Santos Calderón de la Barca, que fou el redactor dels Estatuts de la Universitat de Cervera, després adaptats a la Universitat de Salamanca, pel fill de Luis Curiel.
- Dc.-5 = El "mestrescola" i canceller de Cervera era el mateix que el de la Universitat de Lleida que va passar a Cervera. Tenia jurisdicció civil i criminal, eclesiàstica i reial. Es va crear a petició dels tres braços de les Corts de Monsó a l'any 1585, perquè havia hagut desordres amb armes i altres inconvenients" Vid.:Constitucions Catalunya a Llibre II Estudi, General, Tit. VIII.
- Dc.-6 = . Francesc Eiximenis: "*ne civil, ne cortès, ne amorós, ne graciós a nengú*". Cristià III cap. 103 "*los pagesos imuntanyesos son així de bestials...*", Cristià III, cap.12.
- Dc.-7= Pel que fa als metges , Pere Vallribera . Rev. Gimbernat, vol. 15, pp. 8 . Ens recorda la diferència entre metges de Barcelona i de fora que "*el vulgus interposa amb motiu e la glosa d'un Congrés a l'any 1932*".

Manuel Riera Blanco

Dc.-8 = Hi ha que anar als llergetes Indívil i Mandoni contra els romans, primer aliats i després contraris. Passats els anys a les lluites civils romanes i aliances entre llergetes i ausetans amb Quint Sertori contra Pompeu, i l'assassinat de Sertori a Osca en un banquet. A Osca havia fundat una espècie d'Universitat.

Dc. 9 = La Universitat Gandia fundada per Sant Francesc de Borja quan encara era seglar, Duc de Gandia i marquès de Lombay. Estava sota la direcció de la Companyia de Jesús.

Dc.-10 = El mateix Felip V aprova els Estatuts de la Universitat d'Osca a on un dels seus capítols permetia incorporar-hi els Doctors o mestres de les Universitats de Bolonya, Paris Tolosa i altres.

Dc.-11 = En el marge del document i figuren escrits els membres de la Reial Cambra, són: el Arzobispo gobernador del Consejo, Don Pascual Va Tampas; Don Marcos Sánchez Salvador; Don Álvaro José de Castilla; Don Juan Blasco Orozco; Don Francisco de Arriazas.

Dc.-12 = Es fa referència a cinc universitats catalanes suprimides: Lleida, Barcelona, Vic Tarragona i Solsona. No citen les Universitats de Girona i Tortosa.

Dc.-13 = L'edecte proposat per l'olidor de Quintana és més ampli que la pragmàtica de Felip II donada a Aranjuez el 22 de novembre de 1559, prohibint estudiar a l'estranger.

Dc.-14 = Expressió de poc apreciació que mereixen les exterioritats ampul·loses de les persones. Ignoro el moment i lloc d'origen d'aquesta sentència del segle XVII o posterior.